

VERSLAG SCHEMERWANDELING

Zaterdag 4 november organiseerde het bestuur een schemerwandeling door Sonsbeek o.l.v. parkwachter Theo Beemsterboer.

Mevrouw B. Boshouwers-Holtslag zond ons een verslag:

Met een enthousiast groepje gingen wij om 16.30 uur op pad. Het was fijn om op deze manier Sonsbeek eens met andere ogen te bekijken. We werden gewezen op mooie doorkijkjes b.v. naar de boerderij van Sonsbeek. Het werd al wat schemerig, de lampen waren al aan en dan ligt zo'n boerderij er fantastisch bij. Het pad erheen is nooit rechtstreeks, maar passend bij de landschapssijl, altijd verrassend.

We zagen verschillende bijzondere bomen, o.a. een treurbeuk. Met zijn zaklantaarn liet Theo ons zien waar de boom geeft was.

We kwamen langs de pomp die al de fontein moet bedienen en langs jonge aanplant die later weer ergens anders een plaats krijgt.

Tot nu toe werd er voor de afrastering van de weiden hardhout gebruikt uit het tropisch regenwoud. Nu gebruikt men inlands eiken dat minder duurzaam is en eerder vervangen moet worden. Maar het tropisch regenwoud moet wel gespaard blijven.

Bij het hertenkamp werd ons verteld over de bronstijd.

Om ongeveer 18.00 uur waren we weer terug bij ons beginpunt de Watermolen.

Onze boswachter werd hartelijk be-

dankt dat hij op zijn vrije zaterdag ons zo prettig had rondgeleid en hij kreeg een kleine attentie van de Vrienden van Sonsbeek. We zullen graag nog eens vaker een beroep op hem doen.

OOK ENTHOUSIAST GEWORDEN?

KOM DAN ZONDAG 7 JANUARI

14.00 UUR

NAAR DE WATERMOLEN

VOOR EEN

NATUURPUZZELWANDELING

We kunnen nog steeds veel meer NIEUWE LEDEN

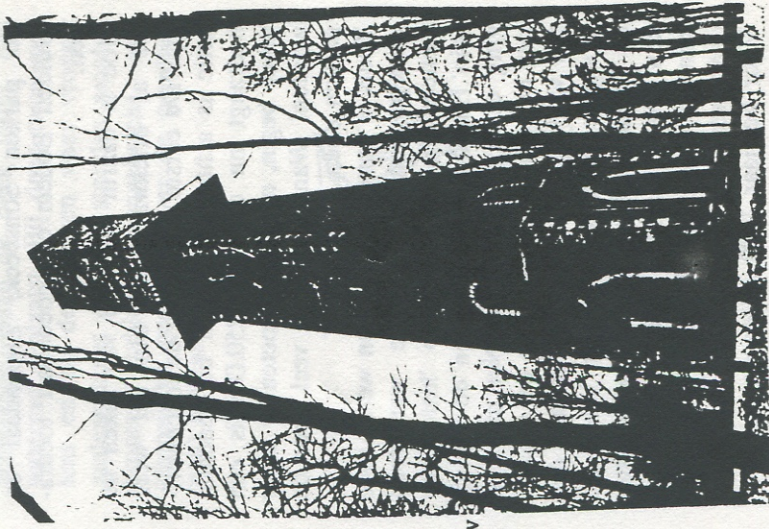
gebruiken.

Een goed voornemen voor het nieuwe jaar: Werf een lid

VRIENDEN VAN SONSBEEK

Zijpendaalseweg 24
6814 CL Arnhem
Tel. 085-450660

BELVÉDÈRE

'n Ouderwets genoeg op een zomertse middag in een sinistere toren via een steile wenteltrap hoestend door het spinrag en de mufte lucht

op te klimmen... nee niet naar de torenkamer om daar een prinses te bevrijden, maar naar een platform waar ik als een zweefvlieger die eventjes roerloos tussen de wolken hangt,

het panorama van mijn jeugd aanschouw of er een onzichtbaar scherm tussen mij en de wereld staat.

Zou het waar zijn? De rode pannendaken, de molen van Klarendal, de kronkelende Rijn en verrassend dichtbij het kerkorentje van Elst, de Duitse heuvels aan de kim, en direct voor mij, loom dalend: het golvende bladerdak van Sonsbeek.

Fragment uit: Belvedere
van Johnny van Doorn

INFORMATIEBULLETIN Nr. 3

WINTER 1989/1990

VRIENDEN VAN SONSBEEK

Op 21 maart is onze vereniging 'Vrienden van Sonsbeek' opgericht. Daaraan vooraf ging een verkenningsstijd van ongeveer driekwart jaar om na te gaan of een dergelijke vereniging zin zou hebben en of er weerklank zou zijn bij de bewoners van Arnhem, die de Arnhemse parken, en in dit geval vooral de parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem een goed hart toedragen.

Hoe is daarin de stand van zaken nu we al driekwart jaar aan het werk zijn? De eerste ronde van de ledenwerfactie is achter de rug en het ledental bedraagt nu ongeveer 250. Dat is een mooi begin, maar het moeten er meer worden! Want we willen veel voor de parken doen.

Zoals u kunt lezen hebben we al twee werkgroepen gestart. De werkgroep 'beheer' en de werkgroep 'historische tuin'. Enthousiaste leden van de vereniging doen daaraan mee. Net als u is het bestuur benieuwd naar de resultaten van hun werk. We willen ook een 'doegroep' oprichten, waarin leden, die de handen uit de mouwen willen steken, hun krachten voor de parken kunnen inzetten. Binnenkort zult u daar meer van horen.

Voor het jaar 1990 zullen we een activiteitsplan opzetten. Zeker is wel dat een belangrijk onderdeel zal zijn het samen houden van wandeltochten in de parken.

Op 13 maart 1990 houden we onze eerste ledenvergadering en het bestuur hoopt daar vele leden te ontmoeten

om samen onze plannen te bespreken. Het oprichtingsjaar 1989 is bijna voorbij, het komende jaar 1990 is voor onze vereniging een geweldige uitdaging! Om daar met z'n allen vruchtbaar aan te kunnen werken, wenst het bestuur u allen fijne kerstdagen en een gelukkig nieuwjaar.

Namens het bestuur,
Wim Dieleman, Voorzitter

SCHOO N U I T Z I C H T

Onder deze titel heeft de Bosbespers in samenwerking met de Arnhemse Courant een gedichten bundel uitgegeven. Voor het jubileumnummer van de 175-jarige Arnhemse Courant ging Ares Koopman op zoek naar "Arnhem in de letteren".

Van het een kwam het ander en van het ander het idee om een aantal Nederlandse dichters en dichtersessen te vragen een gedicht te maken over hun gevoelens en gewaarwordingen bij het uitzicht vanaf Belvedere. Het resultaat was dat tien dichters op de uitnodiging reageerden.

De tien gedichten plus een gedicht van A. van der Hoop JRSZN uit 1851 zijn opgenomen in de bundel Schoon Uitzicht.

Voor de tekst op de voorpagina kozen we een fragment van het gedicht BELVEDERE van Johnny van Doorn. De eenmalige uitgave is praktisch uitverkocht. Wie geluk heeft kan voor f 14,- nog een exemplaar bemachtigen bij de Arnhemse Courant.

WERKGROEP HISTORISCHE TUIN

De groep wil onderzoeken of het mogelijk is de oude moes- en bloementuin in het park te herstellen. De tuin ligt op een steenworp afstand van de 'witte villa'

Daar heb ik nooit een tuin gezien, zult u zeggen. Dat klopt. Van de tuin is nu alleen nog de ommuring en twee toegangshekken te herkennen. Binnen de contouren van de muur vinden we nu het parkeerterrein achter het chinees restaurant, de midgetgolftaan en het gebouw van het Centrum voor Biologie Onderwijs.

De werkgroep komt iedere maand bijeen en heeft dit jaar dus twee bijeenkomsten gehad.

Naast hun persoonlijke belangstelling hebben de deelnemers een gezamenlijke interesse: het park Sonsbeek.

De werkgroep bestaat uit de dames E.v.d Graaff, E. van Outvorst en M. Schoonwater en de heren J.v.d Ende, P. Teunissen en T. de Regt.

In de eerste bijeenkomst zijn afspraken gemaakt over de manier van samenwerken en de aanpak van het onderzoek. Dit laatste op basis van drie vragen:

- Wat was er? (Hoe zag de tuin eruit, wat waren de stijlkenmerken, hoe functioneerde de tuin)
- Wat is er (Bodemgesteldheid, reliëf, boomopstanden, huidige functies e.d.)
- Wat kan er komen? (Hoe zou de tuin er uit kunnen zien, welke nieuwe re-creatieve functies kan hij vervullen, wat zijn de kosten, komen er ook ba-

ten?, hoe zou de tuin moeten worden onderhouden en beheerd).

De vragen worden niet na elkaar maar gelijktijdig gesteld. Zo ontstaat een proces, waar bij de beantwoording van de ene vraag meteen rekening gehouden wordt met de (mogelijke) antwoorden op de andere twee.

De tweede avond hebben we 'gebrainstormd' over de vraag: Wat stellen we ons voor bij een historische tuin. We probeerden zo een beetje voorbarig een antwoord te geven op de derde vraag.

Intussen zijn we druk bezig de historie van de tuin te bestuderen en de huidige situatie te inventariseren. De uitkomst hiervan zal mede bepalen of het streefbeeld bereikt kan worden of dat bijstelling nodig is.

Hebt u suggesties voor herstel van de tuin. Laat ze ons weten. Het adres is: Mw. E.v.d. Graaff, Zijpendaalseweg 83, 6813 CE Arnhem.

Ton de Regt

WERKGROEP BEHEER

Helaas kunnen wij over deze werkgroep weinig melden omdat er geen kopij is binnengekomen.

VITALITEITSONDERZOEK

Van het vitaliteitsonderzoek waarover wij in het vorig bulletin schreven zijn nog geen uitkomsten ontvangen. Misschien kunnen wij de volgende keer meer melden.

DE PEBREM IN SONSBEЕК

Na 1 januari 1990 doet de PEBREM niets meer, want vanaf die datum is ze opgegaan in de Dienst Milieu en Openbare Werken.

De afdeling Plantsoenen van de PEBREM heet voortaan Sector Natuur en Stedelijk Groen. En deze sector zet het werk in de parken gewoon voort.

In het vorige informatiebulletin zijn alle werkzaamheden al vermeld. Daarin is geen verandering gekomen. Deze keer dan maar iets over de werkwijze.

TWEE DODE (?) EIKEN

U hebt zich mogelijk afgevraagd waarom de twee dode eiken bij het pad langs de fonteinvijver blijven staan. Dat gebeurt omdat ze zo 'levendig' zijn. De bomen zelf zijn dood maar ze bieden onderdak aan talloze schimmels, paddestoelen, mossen planten en dieren.

Zachtmakers

Als de mens dood hout niet opruimt doet de natuur dat. Een stervende boom is relatief droog. Er is nauwelijks of geen transport meer van voedsel (sapstroom). In en op dat droge hout vestigen zich allerlei schimmels, korstmossen en mossen. Zij leven van de boom of gebruiken deze als 'woonplaats'. Dood hout is vaak begroeid met paddestoelen, zoals elfenbankjes. Zij scheiden stoffen af die het hout langzaam maar zeker zacht maken.

Kevers leven op zacht hout

Tallose insecten leggen hun eitjes in het relatief zachte en droge hout. De larven voeden zich met schimmels of met het hout. Deze larven en de volwassen insecten dienen op hun beurt weer als voedsel voor andere dieren zoals vleermuizen, spechten en bosmuisen.

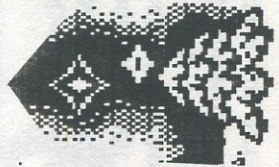
Spechten leven van insecten

Veel mensen zullen deze prachtige vogel met zijn mooie kleuren kennen. In het bos is regelmatig het geroffel van zijn snavel te horen op het stervende of dode hout. Spechten leven van insecten, die leven onder de schors en in het hout van dode bomen. Zouden er geen dode bomen meer zijn dan waren ook de spechten verdwenen.

Bosmuizen, voer voor uilen

Bosmuizen zijn belangrijke dieren in park en bos. Ze leven vooral van zaden maar voeden zich voor een deel ook met insecten die zij o.a. in dode of stervende bomen vinden. En de bosmuizen zelf zijn weer belangrijk voedsel voor uilen.

Daarom blijven de dode bomen staan. De dienst Milieu en Openbare Werken zullen er informatieborden bij plaatsen over het hoe en waarom.

Toeristisch Recreatief Ontwikkelings Plan

Uitvoering plannen

Wij hebben u reeds aangekondigd dat deze winter een deel van het TROP voor Sonsbeek zal worden uitgevoerd.

Wethouder Lemmens heeft op 21 december bij de Ronde Weide een bord geplaatst waarop de voorgenomen werkzaamheden worden aangekondigd. Wanneer daadwerkelijk met de uitvoering wordt begonnen is nog niet te zeggen. Dat kan pas als de grootste kans op vorst voorbij is.

Belvedere en Ronde Weide

In het bosgebied van Sonsbeek wordt een trappenpartij aangelegd, die begint bij de Belvedere en eindigt in een rond bastion in de Ronde Weide. Het bastion krijgt een doorsnede van ongeveer 15 meter. De ligging ten opzichte van de zon, maakt het tot een plek waar het goed toeven is. Bovendien kan het gebruikt worden als podium voor kleinschalige activiteiten.

Bij de aanleg van de trappenpartij zullen 20 jonge sparren worden verwijderd.

Oost-West Hoofdwandelroute

De belangrijke wandelroute tussen het Sonsbeek Paviljoen en de hoofdingang aan de Apeldoornseweg, langs de Witte Villa en het Lorentzmonument, zal van lichtmasten worden voorzien.

Molenroute

De watermolen bij het Bezoekerscentrum is de enige nog werkende molen aan de St. Jansbeek. In vroeger tijden hebben er 7 molens gestaan. De naam van het restaurant De Begijnmolen herinnert er nog aan, dat het gebouw vroeger ook een watermolen is geweest.

Om dat te onderstrepen is aan de achterzijde, waar de beek loopt, een waterrad geplaatst. Bij deze twee molens en op de plaatsen waar vroeger molens langs de beek stonden worden bronzen tableaux aangebracht met historische gegevens over de (verdwenen) molens.

AAN DE MIJNHEER EN ME- VROUW VAN SONSBEEK

Ingezonden Brieven Rubriek

BEDREIGENDE GANZEN

Met interesse heb ik alle plannen gelezen betreffende onderhoud etc. van ons park Sonsbeek. Daarin wordt ook vermeld, dat men de voerplaats bij de Tellegenbank wil verbeteren. Ook de honden moeten aan de lijn, zodat de kindjes 'zonder schrik en angst' de eendjes kunnen voeren.

Nu krijg ik geen van mijn kleinkinderen meer om de vijver uit angst voor de GANZEN. Ze zijn enkele malen gepikt (ik zelf ook) bij het voeren. De ganzen dingen voor de eenden het pad op en kunnen nijdig het brood met grote stukken uit de vingers pikken. Voor de kleinijes zijn dit reusachtige beesten. Angst voor honden hebben ze geen van allen.

Is daar iets aan te doen (door de ganzen b.v. naar de vijvers van Zijpendaal over te brengen of door de te vernieuwen voerplaats zo hoog boven het water te maken, dat de ganzen niet op de wal kunnen komen)?

Met vriendelijke groeten van een oma, die als kind en daarna met haar kinderen altijd graag eendjes ging voeren.

M. Seelen, Arnhem

De heer Nutein Holtenius vraagt zich af of alle veranderingen wel verbeteringen zijn.

TROP: VERBETERINGEN?

Dezer dagen ontving ik met plezier uw

bulletin nr 2 in de bus. Ik ben er overigens wel van geschrokken. Van een aantal, ja wat zijn het, voorgestelde of reeds besloten uit te voeren recreatieve verbeteringen. En wat betekent: wij zullen u van de uitvoering op de hoogte te blijven houden. Ik dacht dat de 'vrienden van Sonsbeek' de uitvoering bij onze wandelingen wel zouden waarnemen uit onszelf!

Er zal over de plannen lang nagedacht en veel gesproken zijn. Toch kan ik het niet nalaten als lid van de nieuwe werkgroep Beheer een aantal kanttekeningen te plaatsen.

1. Ontsluiting

De doorsteek Oost-West veilig maken bij avond/nacht middels verlichting.

a. M.i. illusoir dat het veiliger wordt of als zodanig wordt ervaren en gebruik gaat maken van de doorsteek. Besparing van 1100 m naar 700 m is vijf minuten!

b. de Sonsbeeklampen, hoewel bepaald geen slecht mode, zullen de engelse landschapsstijl en het grote weidegebied geweld aandoen. Het fraaie aanzicht vanaf de Zijsepoort zal dan duidelijk verknoeid worden. Landschapsschade voor vele uren (zomertijd) en voor vele mensen, alleen t.b.v. een verwacht gebruik in de avonden. Wegen de baten op tegen de kosten? Het kan veilig lijken, maar is het dat ook?

Verbeteren van een plaveisel waar geen plassen op blijven staan bij regen lijkt mij nuttiger.

2. Uitbreiding recreatieve mogelijkheden

Trappen gaan Belvedere en Ronde

Weide met elkaar verbinden. Verstandiger en fraaier zou het zijn de rondweg om de Ronde Weide niet te doorbreken en de trap op de weg te laten uitkomen.

Is er ooit gedacht aan een goede sleebaan? Houdt de wei met een ingang aan de Franselaan.

3. Schuilhutten

Is er werkelijk behoefte aan deze voorziening? Als ze er moeten komen niet op de aangegeven plaatsen maar ten oosten van de Franselaan bij de Ronde Weide, bij het Hertekamp. Op strategische plaatsen en dan b.v. een rond afdak op palen met een ronde bank in het midden. Dan heeft men uitzicht naar alle kanten.

4. De muziekshelp

Ik ken de discussie niet, ben niet muzikaal...

Een schelp is een visueel storend element in de vijver, dat maar enkele uren per week wordt benut. De huidigevlonder is zeer bescheiden en vrijwel onzichtbaar als de paraplu niet openstaat. Wandelen rond de vijver tijdens concerten is zo plezierig. Door de schelp wordt het geluid op een beperkte ruimte gericht.

C. Tutein Nolthenius

Naschrift van de redactie

Wegens de beperkte ruimte in dit bulletin heeft de redactie de brief enigszins bekort. Over de uitvoering van de punten 1 en 2 kunt u elders in dit bulletin lezen. De punten 3 en 4 staan nog niet op het programma.

Uiteraard heeft de heer Tutein Nolthenius gelijk als hij zegt dat men tijdens de wandelingen zelf wel kan zien wat er gebeurt. Wij zijn van mening dat het onze taak is u van alles wat Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem betreft op de hoogte te houden. Dus ook van de uitvoering van de plannen.

Verder heeft briefschrijver in onze vorige uitgave kunnen zien dat de PEBREM/Milieudienst deze winter een aantal paden van een betere boventraag gaat voorzien.

A T T E N T I E

De ledenvergadering van de Vrienden van Sonsbeek wordt gehouden op

13 M A A R T 1990

Bezoekerscentrum de Watermolen
Houdt deze datum vrij

Op 27 november 1989 is geboren

Wenneke Soederhuizen

Zij is de dochter van de secretaris van onze vereniging. Wij wensen Kees, Tineke, Jordy en Sjors veel plezier met hun dochter en zusje.

